

УДК 821.01.01

Пономаренко В. П., ст. н. с., д. філол. наук

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Київ

ЕКСПРЕСИВНІ ЕТНОНІМІЧНІ НАЗВИ У СУЧАСНИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВАХ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ

У статті розглядаються загальні питання етніміки, переносні значення етнімічних за походженням назв у різних мовах європейського ареалу, конотованих експресивними значеннєвими характеристиками. Ці лексеми долучаються до розряду експресивних етнімів, традиційно репрезентованих етнофобізмами.

Ключові слова: експресивні етнімічні назви, етнофобізми, відетнімні апелятиви, вторинна номінація.

«Створення імені (найменування) – це надзвичайно відповідальний творчий акт первинного розчленування ... фрагмента реальності»
(Платон)

Твердження античного філософа цілком можна поширити на етнімі. Характерною особливістю етнімічних назв у сучасних мовах є їхня багатозначність. Звісно, що це не стосується всіх відповідних лексем у кожній із мов, але ця полісемія становить науковий інтерес і традиційно привертає увагу дослідників. Особливо важливим видається компаративний аналіз такої лексики на матеріалі різних мов, який дозволяє мати краще уявлення не тільки про характерні мовні риси, а й про особливості національної ментальності.

Загальна класифікація етнімів у вітчизняній мовознавчій традиції передбачає їхній поділ на автоетнімі (автоніми, самоназви, які становлять, природно, абсолютну більшість) та алоетнімі (екзоетнімі, екзоніми), що визначається насамперед їхнім походженням. У другому випадку йдеться, як відомо, про іншомовні назви багатьох етносів, які етимологічно не збігаються з відповідними самоназвами і також надають цінний мовний матеріал, що свідчить про своєрідність і неповторність історії різних мов і міжмовних контактів.

У слов'янському етнімічному контексті «хрестоматійним» прикладом можуть слугувати, зокрема, назви *німців* [див. 1: 4, 99]. З історії відомо, що в Росії у XVI–XVIII ст. слово *нѣмцы* (з негативним відтінком) могло стосуватися не тільки німців, а й інших західних європейців [див., напр., 2: II, 562], насамперед голландців, а також данців, норвежців, до того ж ця назва поширювалася іноді й на англійців та їхніх кельтських сусідів шотландців, балтомовних пруссів і навіть венеціанців.

Саме в узагальненому значенні це слово дотепер виступає у виразах на зразок укр. *глухий німець*, п. *gluchoniemes* або пареміях на кшталт рос. *что русскому хорошо, то немцу – смерть*.

(Зі спогадів автора про повоєнне дитинство, що пройшло на Київщині: ровесники нерідко називали *німцями* негативних персонажів книг і фільмів, наприклад, «Острова скарбів», у яких не було німецького контексту, а в грі у війну майже завжди протистояли *наші* та *німці*.)

Особливістю в цьому випадку є те, що назви того ж походження, що й укр. *німці*, закріпилися в більшості слов'янських мов (блр. *немцы*, б., с. *немци*, хорв. *nijemci*, словн., словц. *nemci*, ч. *němci*, п. *niemcy*, н.-луж. *nimc*), до того ж під впливом російської назви сформувалися відповідні найменування в деяких інших мовах народів колишньої Російської імперії (наприклад, осет. *немцаг*, чеч. *немцой*, каз. *немістер*, узб. *nemislar*, тат. *немецлар*, башк. *немецтар*, мар. *немыч*, якут. *низместер* тощо; пор. також уг. *németek*, гіпотетично слов'янського походження, хоча існує й гіпотеза германська, стосовна самоназви племені неметів). Ознакою наведених назв є те, що на час первинної номінації вони мали певний експресивний заряд, який згодом нейтралізувався.

Загалом у семантичному плані «нормативні» (словникові) етноніми як такі є зразком відносних характеристик і не мають чітко виражених значенневих конотацій.

Водночас показовим є той факт, що назви представників того ж (німецького) етносу в інших європейських мовах різних груп і сімей мають інше і в багатьох випадках теж негерманське походження і створюють досить своєрідну й надзвичайно різноманітну картину.

Якщо більшість германських назв – когнати нім. (похідного від д.-в.-нім. *diutisc* ‘народний’) *Deutsch(e)*, а саме нідерл. *Duitsers*, норв., дан. *tyskere*, шв. *tyskar*, з якими можна порівняти іт. *tedeschi*, сард. *tedescos*, а також назви в деяких неіндоевропейських мовах на зразок в’єтнамської, то в інших мовах маємо лит. *vokiečiai* і лтс. *vācieši* (згодом скандинавського походження), вал. *Almaenwyr*; із того ж джерела походять назви у більшості романських мов: франц. *Allemands*, кат. *alemanys*, ісп. *alemanes*, порт. *alemães*, галіс. *alemáns*, пор. баск. *Alemaniar* (від самоназви західногерманського племені алеманів), а також тадж. *Олмонӣ*, курд. *Alman*, тур., аз. *Almanlar* (ці тюркські найменування, так само, як іранські, вважаються запозиченими з французької мови, що можна сказати й про відповідну арабську назву).

Натімість рум. *germani* (водночас є також прикметник *nețesc* ‘німецький’) має ту саму (романську або ж кельтську) етимологію, що й англ. *Germans*, б. і макед. *германци*, алб. *Gjermanët*, гр. *Γερμανοί*, ірл. *gearmánaigh* і гел. *gearmailtich* (припускається саме кельтське походження лат. *germanus* ‘рідний, близький’, до цього ж ряду належать також відповідні назви у таких генетично й географічно віддалених мовах як вірменська, індонезійська, африканська мова йоруба), пор. також фін. *saksalaiset* й ест. *sakslased* (від іншої германської племінної назви – саксів).

Це далеко не єдиний історичний приклад, який свідчить, зокрема, про те, що іноді назви окремих етносів могли виконувати макроетнонімічні функції.

Так, відомим є, наприклад, той факт, що в Росії до XIX ст. назва *татари* стосувалася не тільки казанських (волзьких) і кримських татар, а й багатьох інших тюркських народів, насамперед кавказького ареалу (карачаївців, балкарців, ногайців, кумиків,

азербайджанців тощо [3: 42]). Показова історична паралель – сербська назви турків (*турци*), яка в XVII–XIX ст. мала широкий спектр етнонімічних значень, поширюючись на різні етноси, релігією яких є іслам [див., напр., 4: III, 525–526].

У розмовному мовленні узагальнення етнонімічних назв традиційно було в різних мовах ще виразнішим. Згадана вище російська назва *татари* могла позначати (в дореволюційні часи) неросійське населення сибірського й далекосхідного регіонів, словом *киргизи* називали представників інших середньоазійських народів (насамперед у прикордонних областях Росії, наприклад, на Уралі), а назви *цыгане* і *греки* могли стосуватися навіть молдаван [5: 113], вочевидь через певну зовнішню подібність і незрозумілу мову (якщо існує так звана народна етимологія, то в таких випадках можна говорити про своєрідну «народну семантику»).

Такі факти не є особливістю російської або взагалі слов'янської етнонімічної лексики, – історія інших мов теж дає приклади такого зразка. Так, греки-візантійці називали «скіфами» навіть тих, хто належав до тюркомовного світу – турків-сельджуків, печенігів, аварів [див. 6: 6], а також, можливо, і слов'ян [7: 497]; тобто екзоетнонім грецького походження (новогрецька форма – Σκίθες) позначав багато різних народів Східної Європи та Азії.

Іншими прикладами можуть бути нім. *welsch* (латинського або кельтського походження), яке у швейцарському варіанті означає 'французький' і стосується переважно французької частини Швейцарії, а в Німеччині (нині застаріле) вживалося на позначення італійців та інших романських народів, а також романізованих кельтів (пор. укр. *волохи* – спільну назву для балканських романців), іт. *albanese* 'албанець' у розмовному значенні 'чужоземець', ісп. (на Кубі) *gallego* 'галісієць' на позначення вихідця з Іспанії тощо.

Зауважимо, що в таких випадках можна говорити, на нашу думку, про перенесення етнонімічного значення в сенсі його розширення, до того ж, як видається, присутній певною мірою елемент експресії.

Проте, крім названих етнонімічних типів, існують і так звані етнофобізми [див., напр., 8: 150–51]; їх називають також етнофолізмами (термін, уживаний, зокрема, у сучасному російському мовознавстві) або ж національними прізвиськами [див., напр., 9: 21], тобто особливий розряд екзоетнонімів, позначених переважно пейоративною конотацією (показовими зразками є укр. *кацани*, *москалі*, п. *касару*, *moskale*, укр. *ляхи* або рос. *хохлы*, а також *чухонь/чухна*, *хачи*, *банабаки*, *чурки*, *чучмеки* тощо) й належних до експресивних етнонімів (власне, таке визначення вживається як синонім терміна «етнофолізм» [див. 10: 177]).

Водночас слід наголосити на тому, що всі вони перебувають фактично поза межами літературної норми.

Щоправда, особливістю в цьому плані є те, що з історичних причин окремі назви – характерним прикладом є укр. *жиди* – в деяких мовах лише з часом набули негативних ознак, у той час як назви того ж походження в інших (переважно слов'янських) мовах – пор. п. *Żydzi*, ч. *Židé*, словц. *Židia*, словн. *Judje*, хорв. *Židovi*, лит. *žydai*, уг. *zsidók* тощо – залишилися нейтральними.

Однак переважна більшість етнофобізмів має іншу історію, не пов'язану з перенесенням значення, соціолектне походження і, як правило, єдине і єдино пейоративне етнонімічне значення – пор., напр., англ. амер. *kikes*, стосовне євреїв (історично насамперед із Росії).

У слов'янському контексті, окрім згаданих вище «сакраментальних» позначень українців та росіян, класичними можна вважати приклади на зразок рос. *бульбаши* (білоруси), *ляхи* (поляки), *лягушатники* (французи, пор. укр. *жабоїди*, англ. *Frogs*), *макаронники* (італійці), п. *kartoflarze* або *kartoflanniki* (німці). Їх об'єднує те, що в їхній основі – типові продукти харчування, і це дає підстави стверджувати, що етнофобія є в цих випадках вираженою помірно, переважає елемент іронічності, як у суфіксальних (зокрема демінутивних) дериватах: пор. рос. *китаїза*, *япошка*, *немчура*, *французишка*, ісп. *franchón*, *franchote*, *franchute* ‘французький; іноземний’ або франц. (!) *Franchouillard* ‘француз’, *Fran(s)quillon* ‘французький; француз; французька мова’.

Інша річ – пейоративні назви, спричинені певними історичними колізіями, на зразок франц. *Boches* – відверто зневажливої назви німців, поява якої датується кінцем XIX ст., найбільше поширення – роками Першої світової війни, а походження ще й досі не має однозначного пояснення. Однак її можна вже віднести до розряду історизмів, як і синонімічне рос. *фрицы* часів Другої світової війни.

Як зазначалося вище, літературні етнімічні назви як такі є стилістично нейтральними. Однак картина істотно змінюється за умов набуття ними вторинних значень, які загалом уже не мають безпосереднього стосунку до етнічної або національної належності, тобто спостерігається своєрідна деонімізація таких назв як етнімічних. Отже, в цьому разі йдеться про специфічний розряд експресивних відетнонімних назв.

І якщо історія етнімів як таких нерідко сприяє кращому розумінню історії різних етносів, то так само чимало різноманітної інформації можуть надати відетнонімні апелятиви.

Так, етнімічні назви в різних (індо)європейських мовах демонструють різні типи семантичного розвитку й значеннєвих переходів. Вони є не тільки свідченням різноманітних зв'язків між різними народами, а й важливим етнолінгвістичним та культурологічним джерелом. До них слід додати також словосполучення, образні вирази, фразеологізми, стосовні основних сфер життєдіяльності людини. Ця частина лексичного арсеналу становить не тільки суто мовний інтерес – вона відбиває історію слов'янських та інших народів, зокрема різні історичні колізії, різні аспекти менталітету, спосіб життя, особливості суспільного, економічного, культурного, побутового характеру.

Слід виокремити особливий лексичний розряд – культурно-історичні етніміми, які є особливим зразком реапелювації. Їхнє функціонування пов'язане з найхарактернішими рисами (давніх) етносів. Хрестоматійним прикладом є назви *вандалів* (у багатьох мовах), що стали уособленням варварства і жорстокості. У цьому випадку йдеться про фактично переважне переносне значення або ж про вторинну номінацію, основним наслідком якої стала поява якісно нового значення етнімічної за походженням назви, і можна говорити про своєрідний експресивний етнімім. Утім, таких прикладів відносно небагато.

Тож насамперед маємо на увазі розмовні назви на зразок відносно маловживаного нині укр. *турок* ‘дурень’ (водночас, наприклад, англ. *Turk* ‘турок’ або *young Tartar* букв. ‘молодий татарин’ мають також розмовне значення ‘неслухняна дитина’, а *Scotch* ‘шотландський’ в американському варіанті може означати ‘скупий’), з яким можна порівняти, приміром, близькі за переносним значенням англ. *Sawny* (‘шотландець’), *Petsy* (‘ірландець’) і *Dutch* (‘голландець’), нім. *Ostfriesen* (‘східний фриз’) тощо, зокрема тур. *Frenk* ‘європеець; іноземець’; у цьому зв'язку згадаймо лат. *lingua franca* ‘франксь-

ке наріччя' на позначення вживаного корінним населенням східного Середземномор'я жаргону, до якого входили грецькі, романські й східні елементи, пізніше з'явилися нові значення – 'мішана мова' та 'універсальна мова', а саме словосполучення перетворилося на лінгвістичний термін.

Водночас як образне позначення 'шахрая, ошуканця; хитруна' в різні часи і в різних мовах уживалися такі слова, як укр. *циган* (слід сказати, що сучасне поширення похідного від самоназви укр. *ром* не є випадковим, оскільки ця назва не має негативних імплікацій), рос. *цыган*, п. *Cygan*, іт. *zingaro* (інше значення – 'брудна, неохайна людина', ісп. *gitano*, порт. *gigano*; англ. *Jew*, іт. *ebreo*, ісп. *judío*, порт. *judeu* ('євреї'), а також англ. *Greek*, франц. *gres*, ісп. *griego*, порт. *grego* ('грек') тощо (ще латинська демінутивна форма *Graeculus* мала переважно пейоративне значення). Від іспанської назви греків походить, як відомо, виникла в Іспанії, але більше поширена в Латинській Америці зневажлива назва *gringos* [11: 304], пор. порт. браз. *gringos*, стосовна іноземців (насамперед американців).

(До речі, назви того ж давнього європейського етносу виступають у багатьох різномовних образних виразах на кшталт п. *udawać Greka* 'прикидатися дурником', букв. 'удавати з себе грека'; іт. *parlare greco* 'розмовляти грецькою' з переносним значенням 'говорити нісенітницю', пор. ісп. *hablar en griego* 'т. с.', порт. *isso para mim é grego* букв. 'це для мене грецьке' або англ. *Greek* 'грек; грецька мова' у виразах на зразок *it is Greek to me* 'це для мене зовсім незрозуміле', проте спільною основою виступає в цьому випадку середньовічний латинський вираз *Graecum est: non potest legi* 'Це грецьке, це не можна прочитати'; пор. гр. *αὐτά γὰρ μένα Κινέζικα* 'це для мене китайська мова', франц. *c'est du latin* 'це латина' або укр. *китайська грамота*.)

До того ж розряду можна віднести й назви зразка рос. діал. *киргиз* або *цыган* у значенні 'тарган'; у такому ж значенні, окрім поширеного раніше рос. *прусак*, уживалося також слово *швед* [2 IV: 575; 625].

У більшості випадків такі – загалом розмовні – значення є вже загалом застарілими. Сфера їхнього вжитку поступово звужується з подальшою демократизацією суспільно-політичних відносин у Європі, економічним, політичним і культурним зближенням різних країн. Виразним анахронізмом видається суто негативне значення етнонімічних назв в образних виразах і пареміях на зразок п. *po tatarsku* (власне 'по-татарському') 'люто, несамовито' або рос. *незванный гость хуже татарина*, пор. укр. *непроханий гість гірше татарина*, п. *nieproszony gość gorszy od Tatarzyna*.

Такі приклади демонструють наявність оцінного елемента, а відповідні прикметники наближаються за деїктичними характеристиками до категорії якісних. Водночас назви такого роду можуть так само бути загалом нейтральними за семантикою, а прикметники – позначати суто відносні характеристики. Крім того, похідні відетнонімного походження можуть зберігати певною мірою етнонімічну складову значення, однак семантика зазнає подальшого розвитку.

Отже, експресивні відетнонімічні назви слід відрізняти від етнофобізмів, оскільки за принципом утворення та стилістичними ознаками вони належать до різних лексико-семантичних груп.

З етнофобізмами певною мірою перетинаються жаргонні національні прізвиська на зразок рос. *френч* 'француз', *финик* 'фін', пор., напр., англ. *Spinach* 'шпинат' у розмов-

ному значенні ‘іспанець’ або ж *бундеса* ‘(західні) німці’, що знаходять відображення у художніх творах [див., напр., 12: 164]’. Характерною особливістю таких назв є їхня відносна недовговічність.

До цього ряду наближаються за лексико-семантичними і стилістичними ознаками евфемістичні назви на зразок рос. *чех* у значенні ‘чеченець’, а також псевдоетноніми зразка ісп. *rolaso* ‘(поляк’) у значеннях ‘охоронець, поліцай’, що зустрічається в латиноамериканських варіантах. Це приклад морфологічної евфемізації за зовнішньою подібністю слова, тобто мається на увазі okazіонально табуйоване слово *polісіа* ‘поліцай’ (пор. жаргонне укр. або рос. *мент*, хоча в цьому разі йдеться про штучно створене слово, не пов’язане з етнонімією).

Етнофобізм залишається відчутною соціолінгвістичною і навіть певною мірою суспільно-політичною проблемою. Свідченням «на користь» цього прикрого факту може бути часте вживання новітніх рос. *укропы*, *укры*, не кажучи вже про глумливий витвір російського гумориста М. Задорнова *еврохохлы*; пор. рядки з сатиричного вірша (2015 р.) сучасного українського поета: *Буде аж тоді Європа, / Як піднімете укропа, / До Європи ідуци!* (І. Драч).

Для порівняння – «екзотичний» приклад: *mzungu* – звертання до європейця (білої людини) мовою суахілі в Кенії, Танзанії, Уганді та деяких інших країнах – нерідко є пейоративним. Водночас наочним позитивним зразком може бути, скажімо, табуювання англ. *Nigger* як презирливої назви темношкірих людей і поширення нової – стилістично нейтральної – назви *Afro-American* ‘афроамериканець’.

Іншою показовою сучасною ілюстрацією може бути історія з «польським сантехником» (франц. *plombier polonais*) як символічним позначенням дешевої робочої сили зі Східної Європи, виникнення якого датується 2004 р., коли воно було вжито в сумнозвісній нині паризькій сатиричній газеті «Шарлі Ебдо», а поширилося рік потому під час дискусії з приводу Європейської конституції з легкої руки французького політика-консерватора (на відміну від іншого застосованого ним образу – *architecte estonien*, тобто ‘естонського архітектора’). Такого ж переносного значення набули відповідні словосполучення в багатьох інших європейських мовах: пор. рос. *польский сантехник*, п. *polski hydraulik* (щоправда, у Польщі поява такого символу спричинила зрозумілу негативну реакцію), ч. *polský instalatér*, англ. *Polish plumber*, іт. *idraulico polacco*, ісп. *fontanero polaco*, порт. *encanador polonês*, рум. *instalator polonez* та ін. Чи стануть ці назви «канонізованими» – питання часу.

Слід сказати, однак, що особливістю такого явища видається часткова втрата етнонімічної семантики, супроводжувана розширенням вихідного значення.

Утім, вторинна номінація, як свідчать мовні факти, далеко не завжди означає негативну конотацію нового значення. Унаслідок семантичної еволюції етнонімічних назв останні набувають найрізноманітніших вторинних (насамперед переносних) значень. Істотною видається та обставина, що в цьому разі процес відбувається завдяки переосмисленню значення мовних, передусім лексичних, одиниць.

Не менш важливим чинником збагачення мови слід уважати утворення нових словоформ за допомогою традиційних продуктивних засобів. Варто згадати також «фіксацію» певних словосполучень, зокрема іменних, а точніше ад’єктивно-субстантивних. Слід, нарешті, враховувати процес утворення нових фразеологічних одиниць.

Усі ці явища, пов'язані з процесом мовної еволюції, мають безпосередній стосунок до етнімів. Своєрідність етнімічних назв досить виразно виявляється, як це показує досліджуваний мовний матеріал, саме при розгляді феномену апелятивації, тобто своєрідного розширення семантики, завдяки якому етніміми набувають, за умов деонімізації, загальних або ж прозивних (нерідко образних або ж експресивних) значень.

Дослідження такої проблематики не тільки не втрачає своєї актуальності, а й відкриває нові перспективи для наукових пошуків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етимологічний словник української мови. — К.: Наук. думка, 1982–2012. — Т. 1–6.
2. *Даль В. И.* Толковый словарь живого великорусского языка. — М.: Рус. яз., 1980. — Т. I–IV.
3. *Бушаков В. А.* Этноним “татар” во времени и пространстве // Сквозь века. Приложение к журналу «Крымский контекст». – Серия «Народы Крыма». – Симферополь, 1996. – Вып. 2. – С. 41–52.
4. *Skok P.* Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb: Jugosl. akad. znanosti i umjetnosti, 1971–1973. — Knj. I–III.
5. *Чеснов Я. В.* Лекции по исторической этнологии. – М.: Гардарики, 1998. – 400 с.
6. *Агеева Р. А.* Страны и народы: происхождение названий. — М.: Наука, 1990. — 256 с.
7. *Степанов Ю. С.* Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М.: Шк. «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.
8. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
9. *Рогач О. О.* Структурно-фразеологічні особливості фразеологізмів з етнімімами (на матеріалі української, російської, польської, англійської, французької мов). – Луцьк: Ред.-вид. відділ ВНУ імені Лесі Українки, 2010. – 234 с.
10. *Грищенко А. И., Николина Н. А.* Экспрессивные этнонимы как приметы языка вражды // Язык культуры и язык вражды в социокультурном контексте современности / Отв. ред. И. Т. Вепрева, Н. А. Купина, О. А. Михайлова. – Екатеринбург: Изд-во Уральск. ун-та, 2006. – С. 175–187.
11. *Corominas J.* Breve diccionario etimológico de la lengua castellana. – Madrid: Gredos, 1998. – 627 p.
12. *Єрофєєв В. В.* Енциклопедія російської душі: роман / пер. В. Шкляр. – К.: Ярославів Вал, 2010. – 224 с.

Стаття надійшла до редакції 31.07.15

Пономаренко В. А., ст. н. с., д. филол. н.

Институт языкознания им. А. А. Потебни НАН Украины, Киев

ЭКСПРЕССИВНЫЕ ЭТНОНИМИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ ЕВРОПЕЙСКИХ ЯЗЫКАХ: СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

В статье рассматриваются общие вопросы этнонимии, переносные значения этнонимических по происхождению названий в разных языках европейского ареала, коннотированных экспрессивными характеристиками. Эти лексемы причисляются к разряду экспрессивных этнонимов, традиционно представляемых этнофобизмами.

Ключевые слова: экспрессивные этнонимические названия, этнофобизмы, отэтнонимные аппелятивы, вторичная номинация.

Ponomarenko V. P., sen. res., D. of Philology

O. O. Potebnya Institute of Linguistics, National academy of sciences of Ukraine, Kyiv

EXPRESSIVE ETHNONYMIC NAMES IN MODERN EUROPEAN LANGUAGES: SOCIOLINGUISTIC ASPECTS

The article deals with general issues of ethnonymics, figurative meanings of ethnonyms by origin in various languages of the European area, connoted with expressive features. These lexemes are referred to as expressive ethnonyms, which are traditionally represented by ethnofaulisms.

Key words: expressive ethnonymic names, ethnofaulisms, ethnonymical appellative names, secondary nomination.

УДК 81-2

Григорьев Е. И., д. филол. н, профессор

Московский государственный институт международных отношений (У) МИД России,
Москва, Россия

ПРОСОДИЯ РЕЧИ КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПТА РЕЧЕВОГО АКТА

Иллокутивный акт представляет собой лексико-просодическое единство. В распознавании концепта иллокутива ключевая роль отводится просодическому компоненту, так как изменением просодической структуры высказывания можно передавать различающиеся смыслы: мольба или требование исполнить событие «р», истинная и неистинная оценка факта, искреннее и неискреннее пожелание и т. д. Высказывание содержит ключевые точки восприятия тона и громкости, что определяет распознавание концепта иллокуции.

Ключевые слова: просодия, иллокутивный концепт, тональные уровни, ключевые точки восприятия, тональные типы.

© Григорьев Е. И., 2014